

lead education to the next stage. A lot of tools are available, teachers are just required to choose the best ones and implement them to impart education to their students. A step-by-step guide can be prepared by academic institutions that can guide educators and students on how to access and use various online tools and how to cover curriculum content via these technologies thereby reducing digital illiteracy.

REFERENCES:

1. **Puzikov R.V., Maksimova I.M. Digitalization of education: theoretical and sociological aspects** [Text]: / R.V. Puzikov, I.M. Maksimova // Multidisciplinary scientific journal of Kostanay State University named after A. Baitursynov “3i: intellect, idea, innovation - intellect, idea, innovation. – Kostanay, 2020. – № 2.– P. 208.
2. **Dhawan Sh. Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis** [Text]: / Sh. Dhawan // Journal of Educational Technology Systems. – ORCID: 2020. – Vol. 49(1). – 18 p.
3. **Singh V., Thurman A. How many ways can we define online learning? A systematic literature review of definitions of online learning** [Text]: / V. Singh, A. Thurman // American Journal of Distance Education. – US, 2019. - Vol. 33(4). – P. 289-306.
4. **Carey K. Is everybody ready for the big migration to online college? Actually, no.** / K. Carey // The New York Times. - 2020. (<https://www.nytimes.com>).
5. **Pleines C. Understanding vicarious participation in online language learning.** [Text]: / C. Pleines // American Journal of Distance Education. – US, 2020. - Vol. 41(4). – P. 453-455.

Information about authors:

Akhmetkaliyeva Regina Andreyevna – lecturer of the Department of Foreign Philology, Kostanay Regional University named after Akhmet Baitursynov; 110000, Kasymkhanov 25, apt. 35, tel: 87471718485; e-mail: salveregina@inbox.ru

Ахметкалиева Регина Андреевна – шет тілдер филологиясы кафедрасының оқытушысы, Ахмет Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті; 110000, Қасымканова 25, 35 п., тел: 87471718485; e-mail: salveregina@inbox.ru

Ахметкалиева Регина Андреевна – преподаватель кафедры иностранной филологии, Костанайский Региональный Университет имени Ахмета Байтұрсынова; 110000, Касымканова 25, кв.35, тел: 87471718485; e-mail: salveregina@inbox.ru

ӨОЖ 376.3

DOI: 10.12345/22266070_2021_2_30

АРНАЙЫ БІЛІМ БЕРУДЕ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТҮЗЕТЕ-БІЛІМ БЕРУ МҮМКІНДІКТЕРІ

Бегежанова Р.К. – педагогика ғылымдарының магистрі, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің оқытушысы

Мақала арнайы білім беру жүйесінде ақпараттық-коммуникативті технологиялардың түзете-білім беру мүмкіндіктеріне арналған. Мақалада білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқытуда ақпараттық-коммуникативті құралдарды қолдану мақсаты, міндеттері, принциптері, тиімділігі және артықшылықтары (дәстүрлі жағдайда баланың қабылдауын елестету мүмкін емес объектілерді модельдеу, ақыл-ой және практикалық іс-әрекеттерді үйретудің тиімді жағдайларын жасау, оқу процесін қосымша көмекші құралдармен, тіректермен қамтамасыз ету және т.б.) көрсетілген. Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқытуда ақпараттық-коммуникативті технологияларды қолданудың негізгі бағыттары (демонстрациялық-энциклопедиялық бағдарламалар; Power Point презентациялар бағдарламасы, тренинг – түрлі оқыту бағдарламалары, зертханалық жұмыстар, бағалаумен тестілеу, бақылау бағдарламалары, электронды, дамыту бағдарламалары), компоненттері (бағдарламалап оқыту құралдары: компьютер, бағдарламаланған оқулық, киножаттықтырғыш және т.б.), білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаларды арнайы оқытудағы оқыту бағдарламаларының сызықты, тармақталған, бейімделген түрлеріне сипаттама беріледі. Қазіргі заманғы оқыту құралдарының бірі – электрондық білім беру ресурстарын қолдану негізінде қазіргі заманғы оқу материалдарының кешенін құру жайлы баяндалады. Сонымен қатар, мақалада арнайы білім беру жүйесінде ақпараттық-коммуникативті

технологияларды әзірлеу және енгізу жолында түрлі кедергілерді еңсерумен байланысты туындайтын қиындықтар көрсетіледі.

Түйінді сөздер: білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балалар, ақпараттық-коммуникативті технологиялар, бағдарламалап оқыту, электронды білім беру ресурстары, арнайы білім беру жүйесі.

КОРРЕКЦИОННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СПЕЦИАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Бегежанова Р. К. – магистр педагогических наук, преподаватель Костанайского регионального университета имени А. Байтурсынова

Статья посвящена коррекционно-образовательным возможностям информационно-коммуникативных технологий в системе специального образования. В статье отражены цели, задачи, принципы, эффективность и преимущества (моделирование объектов, восприятие которых ребенком невозможно представить в традиционных условиях, создание эффективных условий обучения умственной и практической деятельности, обеспечение учебного процесса дополнительными вспомогательными средствами, опорами и др.) использования информационно-коммуникативных средств в обучении детей с особыми образовательными потребностями. Основные направления применения информационно-коммуникативных технологий в обучении детей с особыми образовательными потребностями (демонстрационно-энциклопедические программы; Программа презентаций Power Point, тренинг – различные обучающие программы, лабораторные работы, оценочное тестирование, контрольные программы, электронные, развивающие программы), компоненты (средства программированного обучения: компьютер, программированный учебник, кинотренировщик и др.), характеристика линейных, разветвленных, адаптированных видов учебных программ специального обучения детей с особыми образовательными потребностями. Рассказывается о создании комплекса современных учебных материалов на основе использования одного из современных средств обучения – электронных образовательных ресурсов. Кроме того, отражаются трудности, возникающие в связи с преодолением различных препятствий на пути разработки и внедрения информационно-коммуникативных технологий в системе специального образования.

Ключевые слова: дети с особыми образовательными потребностями, информационно-коммуникативные технологии, программное обучение, электронные образовательные ресурсы, система специального образования.

CORRECTIONAL AND EDUCATIONAL OPPORTUNITIES FOR THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN SPECIAL EDUCATION

Begezhanova R. K. – master of Pedagogical Sciences, teacher of Kostanay Regional University named after A. Baitursynov

The article is devoted to the correctional and educational opportunities of information and communication technologies in the system of special education. The article reflects the goals, objectives, principles, effectiveness and advantages (modeling of objects, the perception of which is impossible for a child to imagine in traditional conditions, creating effective conditions for teaching mental and practical activities, providing the educational process with additional auxiliary means, supports, etc.) of using information and communication tools in teaching children with special educational needs. The main directions of application of information and communication technologies in teaching children with special educational needs (demonstration and encyclopedic programs; The program of Power Point presentations, training - various training programs, laboratory work, evaluation testing, control programs, electronic, developmental programs), components (means of programmed training: a computer, a programmed textbook, a film trainer, etc.), characteristics of linear, branched, adapted types of special training programs for children with special educational needs. The article describes the creation of a complex of modern educational materials based on the use of one of the modern teaching tools – electronic educational resources. In addition, the difficulties encountered in overcoming various obstacles to the development and implementation of information and communication technologies in the special education system are reflected.

Keywords: children with special educational needs, information and communication technologies, software training, electronic educational resources, special education system.

Кіріспе. Соңғы жылдары ақпараттық технологиялар мен телекоммуникация құралдарын қарқынды пайдалану салдарынан арнайы білім беруде «ақпараттық-коммуникативті технологиялар» (АКТ) кешенді сөз тіркесі кеңінен қолданылады.

Ақпараттық-коммуникативті технологиялар (АКТ) – ақпаратты пайдаланушылардың мүддесі үшін жинау, өңдеу, сақтау, тарату, көрсету және пайдалану мақсатында интеграцияланған әдістердің, өндірістік процестердің және бағдарламалық-техникалық құралдардың жиынтығы.

Егер коммуникация сөзі «ақпарат беру» мағынасында қолданылса, онда коммуникациялық технологиялары ақпараттық технологиялардың жиынтығы болып табылады. Қашықтықтан және ашық білім берудегі ақпараттық және коммуникациялық технологиялар саласындағы негізгі анықтамалардың қазіргі тәсілдерін талдау қазіргі заманғы техникалық құралдарға (компьютерлер мен компьютерлік желілер) негізделген және дәстүрлі байланыс немесе өзара әрекеттесу құралдарын (қарапайым пошта, сөйлеу және бұқаралық ақпарат құралдары (бұқаралық коммуникация)) қамтитын әртүрлі технологияларды қолданудың барлық түрлерін қамтитын ең кең термин деп қорытынды жасауға мүмкіндік береді.) – теледидар, радио, баспа және т.б.) – бұл ақпараттық және коммуникациялық технологиялар (АКТ) тіркесі, оның көмегімен ақпаратпен жұмыс істеу үшін әдістердің, құралдар мен операциялардың жүйелі жиынтығы кең мағынада қолданылады.

Білім беру процесіне ақпараттық технологияларды енгізу – бұл білім беруді жаңғырту және әлеуметтік тапсырысты жүзеге асыру үшін барлық мүмкіндікті жасауға бағытталған заманауи мұғалімге қойылатын талап. Компьютер мұғалімнің қолында оқу процесін ұйымдастырудың құралы, қосымша мүмкіндігі ретінде қарастырылуы керек [1, 189 б.].

Материалдар мен әдістер. Педагогикалық зерттеулердің көптеген бағыттарының іргелі және қолданбалы сипаты бізді пәнаралық мәселелердің кең спектріне еруге мәжбүр етеді. Олардың бірі қазіргі заманғы оқыту құралдарын әзірлеу және жетілдіру болып табылады. Қазіргі кезде осы мәселені шешудің өзекті аспектісі ақпараттық-коммуникациялық технологияларды – электрондық білім беру ресурстарын (ЭББР) қолдану негізінде қазіргі заманғы оқу материалдарының кешенін құру болып табылады. Педагогикалық зерттеулердің көптеген бағыттарының іргелі және қолданбалы сипаты бізді пәнаралық проблемалардың кең спектріне еруге мәжбүр етеді. Олардың бірі қазіргі заманғы оқыту құралдарын әзірлеу және жетілдіру болып табылады. Қазіргі кезде осы проблеманы шешудің өзекті аспектісі ақпараттық-коммуникациялық технологияларды – электрондық білім беру ресурстарын (ЭББР) қолдану негізінде қазіргі заманғы оқу материалдарының кешенін құру болып табылады.

Бір жағынан, қарқынды дамып келе жатқан ІТ-технологиялар мен білім беру салаларын біріктіру педагогикалық білім беру құралдарын "жаңартуға", оны қазіргі заманғы баланың қабылдау ерекшеліктеріне және заманауи ойлайтын және жұмыс істейтін түлектерді даярлауға арналған әлеуметтік тапсырысқа жақындатуға мүмкіндік береді. Екінші жағынан, ІТ-технологиялардың кең техникалық мүмкіндіктері мен креативтілігі білім беру қажеттіліктері стандартты емес шешімдерді қажет ететін балаларға арналған оқыту құралдарын әзірлеу міндеттерін тиімді шешуді қамтамасыз ете алады. Бірқатар жылдар бойы отандық ғылымда білім беруді ақпараттандыру саласында, оның ішінде арнайы білім беру қажеттіліктері үшін зерттеулер жүргізілуде.

Түзету-дамыту міндеттерін шешу үшін ІТ-технологиялардың бірегей мүмкіндіктерін пайдаланудың орындылығы мәселелері көтеріледі, білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған ЭББР жобалау және пайдалану тәсілдері әзірленеді, балалардың әртүрлі санаттары үшін ЭББР құрылады (И.В. Больших, Е.Л. Гончарова, З.М. Кордун, Т.К. Королевская, О.И. Кукушкина, С.В. Кудрина, Л.Р. Лизунова, З.А. Репина және т.б.). Сонымен қатар, компьютерді арнайы білім беруде қолданудың негізгі артықшылықтары тұжырымдалады, оларға мыналар жатады [2, б. 17]:

- ✓ мүмкіндігі шектеулі балалардың манипуляциялық-іздігіне белсенділігіне бейімділігіне сүйену арқылы іс-әрекетке ынталандыруды арттыру;
- ✓ дәстүрлі жағдайда баланың қабылдауын елестету мүмкін емес объектілерді модельдеу;
- ✓ ақыл-ой және практикалық іс-әрекеттерді үйретудің тиімді жағдайларын жасау;
- ✓ оқу процесін қосымша көмекші құралдармен, тіректермен және т. б. қамтамасыз ету.

Кез-келген басқа ғылыми мәселені шешу сияқты, ЭББР дамыту идеясы алғышарттарды талдауды қажет етеді. Өрі қарайғы әрекеттердің ерекшелігін анықтайтын жүйелік алғышарттарға мыналар жатады:

- ✓ мүмкіндігі шектеулі балалардың білім беру жүйесіндегі өзгерістер; оқу – жетекші қызметтің ерекше түрі ретінде;
- ✓ ақпаратты қабылдау мен өңдеудің ерекшеліктерін; мүмкіндігі шектеулі Балалар әлемі бейнесінің өзіндік ерекшелігін;
- ✓ ІТ-технологияның даму деңгейі

Арнайы білім беруде арнайы білім беруде АКТ-ны қолдану кезінде түзету міндеттерін таңдауға белгілі бір талаптар бар (Сұлба 1).

Арнайы білім беруде АКТ-ны пайдалану барысында түзету міндеттерін таңдауға қойылатын талаптар
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Компьютерлік технологияны қолданбай түзету мәселелерін шешу қиын немесе іс жүзінде мүмкін емес. ✓ Қысқа мерзімде қажетті түзету және білім беру әсеріне қол жеткізу. ✓ Баланың оқуға деген жоғары уәждемелік дайындығын дамыту. ✓ Сөйлеу және тілдік құралдардың қазіргі жағдайына, сондай-ақ оның өзекті даму аймағына сәйкес келетін тапсырмалардың күрделілік деңгейін таңдау арқылы түзету процесін даралау мүмкіндігі.

Арнайы білім беруге арналған компьютерлік технологиялардың ерекшелігі – олар бұзылыстарды түзетудің ғылыми негізделген әдістеріне сүйенеді, балалар дамуының жалпы заңдылықтары мен ерекшеліктерін ескереді.

Компьютерлік технологияны қолданатын әр сабақ күрделі, яғни баланың жеке мүмкіндіктері мен білім беру қажеттіліктеріне сәйкес келетін дәстүрлі және компьютерлік түзету құралдарының оңтайлы үйлесімі.

Арнайы білім беруде ақпараттық технологияларды қолданудың негізгі міндеттері:

1) оқу процесінде заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану негізінде мамандарды даярлау сапасын арттыру;

2) оқытудың белсенді әдістерін қолдану, оқу қызметінің шығармашылық және интеллектуалдық құрамдас бөліктерін арттыру;

3) білім беру қызметінің әртүрлі түрлерін (оқу, зерттеу және т. б.) интеграциялау;

4) денсаулық мүмкіндіктері шектеулі баланың жеке қажеттіліктеріне оқытудың ақпараттық технологияларын бейімдеу;

5) білім алушының танымдық қызметін жандандыруға ықпал ететін оқытудың жаңа ақпараттық технологияларын әзірлеу және кәсіби қызметте тиімді қолдану үшін информатика құралдары мен әдістерін игеруге ынталандыруды арттыру;

6) оқудағы үздіксіздік пен сабақтастықты қамтамасыз ету;

7) қашықтықтан оқытудың ақпараттық технологияларын әзірлеу;

8) оқу процесін бағдарламалық-әдістемелік қамтамасыз етуді жетілдіру;

9) әртүрлі бейіндегі мамандарды арнайы кәсіптік даярлау процесіне оқытудың ақпараттық технологияларын енгізу болып табылады.

Арнайы білім беру жүйесін ақпараттандырудың маңызды міндеттерінің бірі болашақ маманның ақпараттық мәдениетін қалыптастыру болып табылады, оның қалыптасу деңгейі анықталады:

- біріншіден, ақпарат, ақпараттық процестер, модельдер мен технологиялар туралы білім;

- екіншіден, әр түрлі қызмет түрлерінде ақпаратты өңдеу және талдау құралдары мен әдістерін қолдану дағдылары;

- үшіншіден, кәсіби (білім беру) қызметінде заманауи ақпараттық технологияларды қолдана білуімен;

- төртіншіден, ақпараттық жүйенің ашылуы ретінде әлемнің дүниетанымдық көзқарасы.

Арнайы білім беруде ақпараттық технологияларды қолдану бірқатар принциптерге негізделген. Дамуында ауытқулары бар балаларды тәрбиелеуде балалар дамуының жалпы заңдылықтары мен ерекшеліктерін, арнайы оқытуды құру логикасын және арнайы дидактиканың негізгі принциптерін ескеретін арнайы ақпараттық оқыту технологияларына басымдық беріледі. Мамандан-дырылған ақпараттық технологияларды қолдану баланың компьютерді оның жас мүдделеріне, даму деңгейіне және оқу кезеңдеріне сәйкес келетін әр түрлі мазмұнды іс - әрекеттің құралы ретінде дамытудың шарты болып табылады [3, б. 66].

Дамуында ауытқулары бар балаларға арналмаған компьютерлік бағдарламалар балалардың жалпы және жалпы білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, оларды оқу процесінде қолданудың арнайы әдістерін жасау жағдайында арнайы оқытуда қолданылуы мүмкін.

Білім беру мекемесінің ақпараттық-білім беру ортасы өмірлік құзыреттілікті қалыптастыруды, әлеуметтенуді және т. б. қоса алғанда, мүгедек балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып жасалған технологиялық құралдардың (компьютерлер, дерекқорлар, коммуникациялық арналар, бағдарламалық өнімдер) жиынтығын қамтуы; мүмкіндігі шектеулі балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, ақпараттық өзара әрекеттесудің мәдени және ұйымдастырушылық формалары; ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) қолдана отырып, білім алуда ерекше қажеттіліктері балаларды оқытудың дамытушы және түзету міндеттерін шешудегі білім беру процесіне қатысушылардың құзыреттілігі; АКТ қолдануды сүйемелдеу қызметтерінің болуы.

Зерттеу нәтижелері және талдау. Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балалардың барлық санаттарының білім беру жүйесінде мектеп жасына дейінгі балалар мен мектеп оқушыларына

арналған жалпы білім беретін компьютерлік бағдарламалар қолданылады. Олардың көпшілігін пайдалану әдістемесі арнайы бейімделуді қажет етеді.

Арнайы білім беру жүйесінде АКТ әзірлеу және енгізу жолында түрлі кедергілерді еңсерумен байланысты қиындықтар туындайды:

- арнайы білім беруде АКТ-ны қолданудың маңыздылығын түсінбеуде және бағаламауда көрінетін әлеуметтік мәселелер;
- пайдалану үшін қажетті арнайы білім мен дағдылардың болмауы немесе болмауы кезінде көрінетін құзыреттіліктер;
- даму ерекшеліктері бар адамдар үшін білім берудегі қазіргі заманғы АКТ; қаржы ресурстарының жеткіліксіздігінен туындаған экономикалық мәселелер
- қымбат арнайы компьютерлік бағдарламалық және аппараттық құралдарды сатып алуға арналған қаражат.

Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқытуда АКТ қолданудың негізгі бағыттары:

- 1) жаңа материалды баяндау кезінде – білімді визуалдау (демонстрациялық-энциклопедиялық бағдарламалар; Power Point презентациялар бағдарламасы);
- 2) оқыту бағдарламаларын пайдалана отырып, виртуалды зертханалық жұмыстарды жүргізу;
- 3) баяндалған материалды бекіту (тренинг – түрлі оқыту бағдарламалары, зертханалық жұмыстар);
- 4) бақылау және тексеру жүйесі (бағалаумен тестілеу, бақылау бағдарламалары);
- 5) оқушылардың өзіндік жұмысы («Репетитор» типті оқыту бағдарламалары, энциклопедиялар, дамыту бағдарламалары);
- 6) сынып-сабақ жүйесінен бас тарту мүмкіндігі болған жағдайда: нәтижесінде Web-беттерді құру, телеконференциялар өткізу, қазіргі заманғы Интернет-технологияларды пайдалану болатын жобалау әдісі бойынша интеграцияланған сабақтар өткізу;
- 7) оқушының нақты танымдық қабілеттерін (зейін, есте сақтау, ойлау және т.б.) жаттықтыру.

Арнайы білім беруде ақпараттық технологияларды қолданудың маңызды компоненттерінің бірі – бағдарламалап оқыту.

Бағдарламалап оқыту – бұл оқу құралын (компьютер, бағдарламаланған оқулық, киножаттық-тырғыш және т.б.) қолдана отырып, оқу материалын игеру.

Бағдарламаланған оқу материалы – бұл белгілі бір логикалық ретпен берілген оқу ақпараттының (кадрлар, файлдар, қадамдар) салыстырмалы түрде аз бөліктері.

Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаларды арнайы оқытуда қолдануға болатын оқу бағдарламаларының үш түрін бөлуге болады: сызықты, тармақтал-ған және бейімделген, олардың көмегімен қазіргі мектепте бағдарламап оқыту процесі құрылады.

Сұлба 2

Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаларды арнайы оқытудағы оқыту бағдарламаларының түрлері		
Сызықты	Тармақталған	Бейімделген
Сызықты оқыту бағдарламасы – бұл барлық оқу материалы толықтай пәнді қамтитын семантикалық бірліктердің («бөліктер») реттілігіне бөлінетін оқу бағдарламасы. Бұл «бөліктер» ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушының мүмкіндігінше аз қателіктер жіберуі үшін аз болуы керек. Әр «бөліктің» соңында бақылау тапсырмалары орындалады, бірақ «бөліктерді» зерттеу тәртібі осы тапсырмалардың нәтижелеріне байланысты емес.	Тармақталған оқыту бағдарламасы – сызықтық нұсқадан ерекшеленеді, өйткені бақылау тапсырмаларын орындау кезінде дұрыс жауап берілмеген жағдайда денсаулығының шектеулі мүмкіндіктері бар оқушыға бақылау тапсырмасын орындауға мүмкіндік беретін қосымша ақпарат берілуі мүмкін.	Бейімделген оқыту бағдарламасы – белгілі бір қателіктер сәтті оқу үшін қажет деген болжамға негізделген, яғни, егер ерекше білім алу қажеттілігі бар оқушы барлық тапсырмаларды қатесіз орындаса, онда оқытудың әсері аз болады.

Сұлба 2 жалғасы

Жіберілген қателер саны келесідей қолданылады:

а) егер қателер пайызы белгілі бір деңгейден төмен түссе, онда оқу жұмысының деңгейі автоматты түрде артады;

ә) қателер пайызы белгілі бір деңгейден жоғары болған кезде қиындық дәрежесі автоматты түрде төмендейді.

Қазіргі уақытта компьютерлік техникадан ерекше білім алу қажеттіліктері бар білім алуына келесі негізгі бағыттарды бөліп көрсету болады:

- оқыту процесін жетілдіретін, оның сапасы мен тиімділігін арттыратын білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқыту құралы ретінде компьютерлік техниканы пайдалану;
- инклюзивті білім беру жағдайында компьютерлік технологияларды оқыту, өзін және шындықты тану құралы ретінде пайдалану;
- зерттеу объектісі ретінде компьютерді және басқа да заманауи ақпараттық технологиялар құралдарын қарастыру;
- білім алуда ерекше қажеттіліктері бар баланың шығармашылық даму құралы ретінде жаңа ақпараттық технологиялар құралдарын пайдалану;
- бақылау, түзету, тестілеу және психодиагностика процестерін автоматтандыру құралы ретінде компьютерлік техниканы пайдалану;
- педагогикалық тәжірибені, әдістемелік және оқу әдебиетін ұсыну мақсатында ақпараттық технологиялар құралдарын пайдалану негізінде коммуникацияларды ұйымдастыру;
- білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балалардың бос уақытын ұйымдастыру үшін заманауи ақпараттық технологиялар құралдарын пайдалану;
- қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар жүйесін пайдалану негізінде білім беру ұйымы мен оқу процесін басқаруды күшейту және жетілдіру.

Қазіргі заманғы компьютерлік технологияның мүмкіндіктері мектеп білімінің ұйымдастырушылық, педагогикалық және әдістемелік қажеттіліктеріне айтарлықтай сәйкес келеді:

- жылдам есептеу – ақпараттың кез-келген түрін жылдам және дәл түрлендіру (сандық, мәтіндік, графикалық, дыбыстық және т. б.);
- трансдюсерлік – компьютердің ақпаратты түрлі формада қабылдау және беру қабілеті (тиісті құрылғылар болған жағдайда);
- комбинаторлық – ақпараттың үлкен көлемін есте сақтау, сақтау, құрылымдау, сұрыптау, қажетті ақпаратты тез табу мүмкіндігі;
- графикалық нұсқаулық – өз жұмысының нәтижелерін нақты көрнекі түрде ұсыну (мәтіндік, дыбыстық, сурет түрінде және т. б.);
- модельдеу – нақты объектілер мен құбылыстардың ақпараттық модельдерін (соның ішінде динамикалық) құру.

Компьютердің аталған мүмкіндіктері мүгедек баланың жеке басының алғашқы қалыптасуын қамтамасыз етуге ғана емес, сонымен бірге оның қабілеттерін анықтауға, дамытуға, білім мен дағдыларды толық игеруге қажетті жағдайлар жасауға ықпал етуі мүмкін.

Сабақтың кезеңдерінде, негізгі оқу әсері мен басқару компьютерге берілген кезде, білім алуда ерекше қажеттілі бар балада іздеу мақсатын түсіну, бұрын зерттелген білімді белсенді түрде көбейту, дайын көздерден жетіспейтін білімді толықтыруға қызығушылық, өздігінен іздеу сияқты қасиеттердің құбылысын байқауға, түзетуге мүмкіндік алады. Бұл мұғалімге оқушылардың оқуға шығармашылық көзқарасын біртіндеп дамыту және басқару бойынша өз қызметін жобалауға мүмкіндік береді [4, б. 104].

Оқу іс-әрекеттерін тексеруге арналған стандарттарды ұсыну (оқу тапсырмалары немесе компьютерлік бағдарламалар арқылы), қателіктердің себептерін талдау білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаға біртіндеп өзін-өзі бақылауға және оқу-танымдық іс-әрекеттерді өздігінен түзетуге мүмкіндік береді.

Компьютерлік технологияларды практикалық іске асыру және ақпараттандырудың келесі кезеңдеріне көшу компьютерлік бағдарламаларды құру үшін жеке пәндердің мазмұнын таңдаумен байланысты. Бағдарламалық жасақтама инклюзивті білім беру жүйесін, қолданыстағы оқу жоспарын көрсетуімен қатар мектептің оқу жоспарымен уақытында байланысты болуы керек.

Осылайша, бұл жағдайда жетекші ғылыми-әдістемелік мәселелердің бірі мектепте білім беруге қатысты қазіргі заманғы оқу (ақпараттық) технологияларын жобалау әдіснамасын құру болып табылады. Компьютерлік оқу бағдарламалары өздерін жеке компьютерлер пайда болған кезде 70-ші жылдардың басында оқыту құралы ретінде жариялады, бірақ әлі күнге дейін олар жалпыға бірдей танылған және «заңдастырылған» атауға ие емес. Ең жиі кездесетін тұжырымдар: бағдарламалық-әдістемелік кешен, оқыту бағдарламалары, оқу мақсатындағы бағдарламалық құралдар, бақылау-оқыту бағдарламалары және т.б..

Ақпараттық технологияларда компьютерлік дамыту бағдарламалары (соның ішінде гипермәтіндік, мультимедиа, зияткерлік және т.б.) ерекше орын алады. Мұндай бағдарламалар әдетте екі режимде – ақпараттық-анықтамалық және бақылау-оқыту режимінде оқуға мүмкіндік береді.

Ақпараттық-анықтамалық режим баспа материалымен, аудио және бейне жазбалармен бірге оқу материалына қол жетімділікті кеңейту және жеңілдету, оқу материалын ыңғайлы және визуалды құрылымдау үшін белсенді қолданылады.

Бақылау және оқыту режимі қашықтықтан оқыту кезінде өзін-өзі тестілеу үшін де, алдын-ала немесе аралық тестілеу үшін де кеңінен қолданылады.

Дамытушы компьютерлік бағдарламалардың мақсаты – білім алуда ерекше қажеттілігі бар балаларда білім, білік, дағдыларды қалыптастыру және оларды педагогикалық диагностикалау процесін оңтайландыру.

Білім алуда ерекше қажеттілігі бар балалар үшін білім беру ортасының жетекші қағидасы – бұл әр баланың индивидуалды ерекшеліктерін ескере отырып, икемді қайта құрылымдау арқылы әр түрлі санаттағы балалардың жеке қажеттіліктеріне бейімделуге дайын болуы.

Білім алуда ерекше қажеттілігі бар балаларға арналған білім беру ортасы кез-келген баланы оқытуға, тәрбиелеуге және жеке дамуына құндылық қатынасы жүйесімен, олардың білім алуын ұйымдастыру үшін ресурстар жиынтығымен (қаражат, ішкі және сыртқы жағдайлар) сипатталады.

Педагогикалық ұжымның тиімді жұмыс көрсеткіштерінің бірі білім алуда ерекше қажеттілігі бар бала үшін оқыту мен тәрбиелеудің арнайы жағдайларын жасауға икемді, дараланған тәсіл болып табылады. Бұл тәсіл, ең алдымен, білім беру ортасын құруда және мүгедек балалардың әртүрлі санаттарының қажеттіліктеріне сәйкес келетін арнайы білім беру жағдайларын жасауда көрінеді. Барлық балалардың психофизикалық ерекшеліктерін ескере отырып, олардың білім алуы үшін жан-жақты жағдай жасауды денсаулық мүмкіндіктері шектеулі балалардың білім алу құқығын іске асыру саласындағы негізгі міндет ретінде қарастырған жөн.

Қорытынды. Денсаулық мүмкіндіктері шектеулі балаларға мектепте білім беруді материалдық-техникалық қамтамасыз ету жалпы ғана емес, сонымен бірге жалпы денсаулық мүмкіндіктері шектеулі балалар тобының және әр санаттың ерекше білім беру қажеттіліктеріне жауап беруі керек. Осыған байланысты материалдық-техникалық қамтамасыз ету құрылымында арнайы талаптар көрсетілуі керек:

1. Білім алуда ерекше қажеттілігі бар бала оқитын кеңістікті ұйымдастыру.
2. Оқытудың уақытша режимін ұйымдастыру.
3. Білім алуда ерекше қажеттілігі бар баланың жұмыс орнын ұйымдастыру.
4. Білім алуда ерекше қажеттілігі бар баланың білім алуға ыңғайлы қол жетімділігін қамтамасыз ететін техникалық құралдар (ассистенттік құралдар мен технологиялар).
5. Білім алуда ерекше қажеттілігі бар балалардың әрбір санаты үшін техникалық оқыту құралдары (ерекше білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған мамандандырылған компьютерлік оқыту құралдарын қоса алғанда).

Даму бағдарламалары психикалық функцияларды, танымдық процестерді, визуалды-моторлы үйлестіруді, балалардың жеке қасиеттерін дамытуға бағытталған. Оқу бағдарламалары математика, қазақ (орыс) тілі, әдеби оқу және т.б. бойынша оқу іс-әрекетінің дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді. Түзету бағдарламалары компенсаторлық дағдыларды қалыптастыруға, өмірдің практикалық мәселелерін шешуде баланың тәуелсіздігін дамытуға ықпал етеді, сонымен қатар мұғалімге түзету және дамыту жұмыстарының әртүрлі бағыттары бойынша білім алуда ерекше қажеттілігі бар баланың білімі, білігі мен дағдыларының қалыптасуын диагностикалауға мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. **Возможности современных информационно-коммуникационных технологий на уроках иностранного языка** [Мәтін] / Мустафина К.Е. // А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университетінің көпсалалы «3i: intellect, idea, innovation – интеллект, идея, инновация» ғылыми журналы. Қостанай. – №1. – 2018. – 186-190 б.
2. **Информационные технологии в специальном образовании. Учеб. пособие с практикумом для вузов** [Мәтін] / Елецкая О.В., Матвеева М.В., Тараканова А.А.: М.: Владос, 2019. – 319 б.
3. **Дистанционное образование: педагогу о школьниках с ограниченными возможностями здоровья** [Мәтін] / Левченко И.Ю., Евтушенко И.В., Никольская И.А.: М., Национальный книжный центр, 2013
4. **Информационные технологии в специальном образовании: учеб. для студ. высш. проф. образования** [Мәтін] / Никольская И.А.: М., 2011

REFERENCES:

1. **Vozmozhnosti sovremennyh informacionno-kommunikacionnyh tekhnologij na urokah inostrannogo yazyka** [Mətin] / Mustafina K.E. // A. Bajtұrsynov atyndafy Қostanaj memlekettik universitetiniń көpsalaly «3i: intellect, idea, innovation – intellekt, ideya, innovaciya» ғылыми zhurnaly. Қostanaj. – №1. – 2018. – 186-190 b.
2. **Informacionnye tekhnologii v special'nom obrazovanii. Ucheb. posobie s praktikumom dlya vuzov** [Mətin] / Eleckaya O.V., Matveeva M.V., Tarakanova A.A.: M.: Vlados, 2019. – 319 b.

3. **Distancionnoe obrazovanie: pedagogu o shkol'nikah s ogranichennymi vozmozhnostyami zdorov'ya** [Mətin] / Levchenko I.YU., Evtushenko I.V., Nikol'skaya I.A.: M., Nacional'nyj knizhnyj centr, 2013

4. **Informacionnye tekhnologii v special'nom obrazovanii: ucheb. dlya stud. vyssh. prof. obrazovaniya** [Mətin] / Nikol'skaya I.A.: M., 2011.

Авторлар туралы мәлімет:

Бегежанова Райхан Карымжановна – педагогика ғылымдарының магистрі, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің оқытушысы, Қостанай қаласы, Тәуеліздік к., 118, 110000, e-mail: raikhan_begezhanova@mail.ru, тел.: +77054518812

Бегежанова Райхан Карымжановна – магистр педагогических наук, преподаватель Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, г.Костанай, ул. Тәуелсіздік, 118, 110000, e-mail: raikhan_begezhanova@mail.ru, тел.: +77054518812

Begezhanova Raikhan Karymzhanova – master of Pedagogical Sciences, lecturer of Kostanay regional university named after A.Baitursynov, Kostanay, Tauelsizdik street, 118, 110000, e-mail: raikhan_begezhanova@mail.ru, phone: +77054518812

УДК 378

DOI: 10.12345/22266070_2021_2_37

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБУЧЕННОСТИ СТУДЕНТОВ ПОСРЕДСТВОМ КВАЛИМЕТРИЧЕСКОГО ПОДХОДА

Елизарова Е.И., старший преподаватель кафедры профессиональной подготовки и управления в правоохранительной сфере ФГАОУ ВО «ЮУрГУ» (НИУ), Россия, г.Челябинск.

В данной статье рассматривается результат квалитетрического сближения в обучении с кредитной системой. Раскрывается всесторонне понимание категории «качество» и как фундаментального, системного определения социальной системы, и как составляющая менеджмента качества, и как результат обучения, как решение научных и организационных проблем квалитетрического обеспечения процесса обучения. Показаны условия создания и последующего эффективного функционирования систем оценки качества обучения, также современные, наиболее часто используемые подходы при разработке проблем оценивания качества обучения в вузе. На основе теории оценки качества (квалитетрии), теории качества и теории управления качеством рассматривается качество образования как философская категория и педагогическая проблема. Раскрывается целесообразность рассмотрения качества обучения не только как результата, но и как условия, и как процесса в условиях перехода на новую философию образования – личностно-ориентированную, где на передний план выдвигаются эмоциональное и социальное развитие обучающегося, уровень сформированности у него ценностно-ориентационной сферы. На основе анализа сделан вывод о рассмотрении обучения как соответствия обученности студентов планируемому результату, как соотношение цели и результата, как мера достижения целей.

Ключевые слова: квалитетрический подход, качество обучения, образование, оценивание, обученность студента.

КВАЛИМЕТРИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕМЕ АРҚЫЛЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ БІЛІМ АЛУ САПАСЫН АРТТЫРУ

Елизарова Е.И., Ресей, Челябинск қ., "ЮУрГУ" ЖБҚФ құқық қорғау саласындағы кәсіби дайындық және басқару кафедрасының аға оқытушысы.

Бұл мақалада кредиттік жүйемен оқытудағы квалитетриялық жақындасудың нәтижесі қарастырылады. "Сапа" категориясын әлеуметтік жүйенің іргелі, жүйелік анықтамасы ретінде де, сапа менеджментінің құрамдас бөлігі ретінде де, оқыту нәтижесі ретінде де, оқу процесін квалитетриялық қамтамасыз етудің ғылыми және ұйымдастырушылық мәселелерін шешу ретінде жан-жақты түсіну ашылады. Оқыту сапасын бағалау жүйесін құру және одан әрі тиімді жұмыс істеу шарттары, сондай-ақ ЖОО-да оқыту сапасын бағалау проблемаларын өзірлеу кезінде жиі қолданылатын заманауи тәсілдер көрсетілген. Сапаны бағалау теориясы (Квалитетрия), сапа теориясы және сапаны басқару теориясы негізінде білім сапасы философиялық категория және педагогикалық